

לע"נ ר' משה חיים ב"ר זאב עזרא
המחנך ז"ל - י' אדר א'
לע"נ מרת יהודית ב"ר שלמה ע"ה
י"ט אדר א' תשנ"ו

הגה"צ רבי ראובן דב דסלר היה עשיר גדול. בשנת תרע"ח, עם השתלטות הבולשביקים על רוסיה שהחרימו את רכוש העשירים, ערך הרובל נפל, הוא נעשה עני גמור. ולא עוד, אלא שרבי ראובן דב נעשה בעל חוב על סכומים עצומים, בשל הפקדות שהפקידו בידו, מחמת היותו אדם נאמן. אף שהדברים לא היו כלל באשמתו, ובוודאי שעל פי דין היה פטור. אך לא איש כרבי ראובן דב, צאצא למשפחה נעלה, הידועה בישרותה ונאמנותה, איש קלם, לא יעשה כן.

במשך עשרים שנה עמל ויגע בעזרת בני משפחתו לפרוע את החובות, עד שנת תרצ"ז, בה זכה להשלים את פריעתם. היה זה בעיקר על ידי יוזמות ומסירות מיוחדת של בנו, המשגיח, הגה"צ רבי אליהו אליעזר, שעזב את ביתו ומשפחתו ונדד לאנגליה.

דוגמא ומופת לישרות ואצילות נפש!

הרב דסלר בעצמו כתב כעבור עשרים שנה באחד ממכתביו לבנו: "אין שום עושר גשמי בעולם, רק עושר רוחני, מי שהוא עשיר ברוחניות הוא הוא המאושר ולא אחר בשום פנים!" (מחנך לדורות)

יש לבנות את הבית על יסוד של "הצנע לכת", שכל הדברים יהיו בפשטות ולא עם מותרות... כל מי שישתדל לבנות את ביתו על יסוד זה, בוודאי הקב"ה יעזור שיצליחו בכל הענינים הרוחניים והגשמיים, ויהיה להם כל טוב." (מתוך מכתבו של מו"ח הרב שטיינמן - עיי"ש)

כמעט כל אדם אוהב כסף, שואף לכסף, כמעט כולם משועבדים לכסף. כמה חורבן, הרס והשחתה מביא הכסף לעולם, ומאידיך יש בו תועלת עצומה, אפשר לקנות בו את כל הנצרך לאדם. מטרתנו להגיע לדרך הממוצע, לדעת שהכסף הוא רק אמצעי, ולא להיות להוט אחר העושר - להיות דורשי ה' ולא דורשי ממון!

"ויעמוד משה בשער ויאמר מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי". (ל"ב כ"ו)
היכן היו כל בני ישראל?! הרי לא עבדו את העגל אלא רק שלושת אלפים איש?! אלא מכאן, שגם אדם שלא נסחף עם הזרם מכל מקום להתאסף תחת דגל עובדי ה' עדיין רחוק הוא, שהרי לא נאספו לקריאתו של משה רק בני לוי.

עגל הזהב

מעט מתוך "הכסף לחיוב ולשלילה" - הכוונה לצעירים לשימוש נכון בכסף!
ספר חובה מאת המחנך הנודע הרב רבי מאיר מוונק

כאשר ילד מחזיק בידו כסף, הוא חש הרגשה מתוקה של עוצמה וחוזק, הוא יכול להכנס לחנות, לבחור ולקנות כל מה שהוא רוצה. זאת ועוד, ילד לומד לבזבז כסף לפני שלמד להרוויח. אין לו מושג כמה צריך להתאמץ ולטרוח כדי להרוויח את כל מה שצריך. כאשר שני הרגשים אלו מלווים את האדם, קל מאד לבנות חיים של בזבז כפי שהורגל מילדותו, גם כאשר תם הכסף.

כללי חינוך יסודיים ונחוצים

ישתדלו לאחר ככל האפשר את הכרת הכסף לילדים. ככל שיאחר להכירו ולדעת את כוחו, כן נוכל לשומרו מלהסחף אחריו. הילד צריך לשמוע שאין מוציאים ומבזבזים כסף סתם, צריך תמיד לחשוב ולחשב אם ההוצאה היתה נחוצה ורצויה.

אין לומר לילד "אנו עניים, אין לנו כסף", כי זה עלול לגרום שהילד בבגרותו ישקיע עצמו לרדוף אחר הכסף, כדי שילדיו לא יחסר כפי שהיה לו.

להרבות בשיחות, רעיונות ועובדות על הסתפקות במועט. בסיפורים על אנשים בזבזניים שהפסידו את כספם. מאידך, על אנשים שחיו בהשקט, שהסתפקו במה שיש להם. (עיי"ש עוד כללים)

בעקבות גילוי שדות גז ונפט ענקיים החליטה הממשלה להעניק לכל אדם שמתגורר במדינה משכורת מוכזבת:

"ביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם". (ל"ב ל"ד)

השליט שהעניש את עם ישראל על מעשה העגל

אל חאכים היה החליף השישי של השושלת הפטמית. הוא שלט על אימפריה עצומה, ממרוקו עד סוריה (ד' תשנ"ו ד' תשפ"א 1021-996). אל חאכים נודע ברדיפותיו את הנוצרים והיהודים. הרס את בני הכנסת בירושלים ובנה בהם מסגדים. על היהודים ציווה לענוד על צווארם צלם דמוי עגל, זכר לחטא מעשה העגל לאחר יציאת מצרים. לאחר זמן ציווה עליהם גם לענוד פעמון, כדי שמוסלמי ישמעו, 'הנה מתקרב יהודי', לבל יטמא אותו חלילה... לקראת סוף ימי שלטונו, נשלט על ידי פחד רדיפה. תקופה זו התאפיינה בפרסום חוקים יוצאי דופן. כמו איסור על משחק השחמט... ציווי לעבוד בלילה ולישון ביום... אסר על נשים לצאת לרחוב, ומתוך כך אסר על הסנדלרים להכין נעלי נשים... נתן הוראה להרוג את כלבי העיר...

אף כי מצד עצמם כסף וזהב אינם שווים, הקב"ה בחכמתו החדיר בטבע האדם שאנשים יחשיבו את הכסף והזהב שיש להם ערך, שאנשים ישאפו ויאגרו כסף רב, כדי שיוכל להיות מסחר בעולם, שעל ידי הכסף יוכלו לרכוש דברים - זה מרחמי ה'." (חובות הלבבות)

מדוע יש מעט עשירים? כי אם לכולם היה ממון, אף אחד לא היה קונה ומוכר, כי במה תשלם לי, כסף יש לי משלי, איני צריך את שלך. לכך עשה ה' שלרוב האנשים אין כסף, וראובן מוכן למכור את פירותיו, שמעון את גבינותיו ויהודה את נעליו, כל אחד קונה את הנצרך לו, כך כולם מתכללים ומתפרנסים. (שם)

'וכבר מילתי אמורה כי מקור מחלת דורנו שחיים יותר מיכולתם!' 'דבר שאני מצטער מעודי - ואותי יום יום ידרשון בנושאים כאלה. זה רוצה לקנות, וזה להרחיב דירתו, ושניהם אינם אמידים. על שאלתי, כסף מנלן, אומר יש מלווים...' (מכתבי הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר)

הפרעות הקשות שערך החליף הקנאי אל-חאכים ביהודי ירושלים
בעקבות גזירותיו בשנת ד' תשע"ב (לעיל), גדודי חייליו הכושים
מיישמים את גזירותיו: מכריחים את היהודים לעבוד עבודות
פרך, לשאוב מים, לחטוב עצים, לסחוב משאות כבדים שהם
למעלה מכוחם. הם מצווים לעשות כל זה תוך שהם ברגליים
יחפות, דורכים על קוצים, על אבנים חדות.

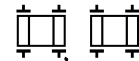
הופכים את הנשים לשפחות של הנשים המצריות. הורסים את
בתי התפילה. מכים אותם, מכריחים אותם לאכול בשר בהמות
טמאות, גמלים וחמורים. רוצחים זקנים, נשים וטף. דם הקרבנות
מכסה את רחובות ירושלים, גופותיהם נטושות ללא קבורה.

קינה על כך נכתבה בידי הפייטן רבי יוסף אבן אביתור, נביא ממנה:

"בכו רבים מעונגים/ יחפים ירמסון קוצים/ לכושים ישאבו מים/
ולהם יחטבו עצים/ ... בכו על איש אשר עשה עלי עבודות ולא
נסה/ ויאמרו לו 'סבול גם שא' / ולא יכול שאת משא.

בניהם המהוללים/ אשר בפז מסולאים/ ביד כושים מחוללים.
בכו זכים אשר מכים/ טמאים לאכול שקצם להשכיחם ברית
צורם/ ואת ארצם מקום הפצם/ ... בכו עלי בנות/ כזוויות
מחוטבות/ אשר היו שפחות לשפחות מתועבות.

בכו בכה וגם אבלו/ עלי בתי ננסיות אשר פרץ פריץ חיות/ ובהם
נקבצו דיות". (קבץ על ידי ג' תרצ"ט - בשל השבת השמטתי את הקטעים הקשים! יש"כ להרה"ג י"ז)

תיקנו חכמים שלא יעלה לישראל בפרשת העגל, אלא יעלה לוי

לקרות, לפי שהם לא חטאו בעגל. (יוסף אומץ" מ"ז ועיין עלון כי תשא תש"ע)

אם הכהן רוצה לעלות לתורה במעשה העגל, לא איכפת לך. (ד"בר
אמת) ויותר נכון להעלות לוי, כיון שאהרן עשה את העגל, והלויים
משובחים בפרשה, וכן נוהגים בכל המקומות. (ספר חיים ט" כ"ג)

יזהר הגבאי לבל יקרא לתורה למי שהוא בעל מום בפרשת
מומים. וכן מי שנכשל בעריות, אסור להעלותו לפרשת עריות,
דהמלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא,

אמנם מי שחטא ועדיין לא חזר בתשובה, ואין לחוש לתקלה או
קטטה, ניתן להעלותו בפרשת עריות, שאפשר שיעשה תשובה.
(ספר חסידים תשס"ח, או"ח ק"ח כנה"ג, באה"ט, משנ"ב ועוד ועיין עלון אמור תשע"ד)

כתב החת"ס כי מורו הגאון החסיד רבי נתן אדלר הקפיד מאד בהלכה זו, שלא להעלות לתורה חוטא בפרשה בה חטא, והביא שתי דוגמאות:

לא להעלות לוי שאינו מקפיד על איסור חדש, ביום טוב של
סוכות, שקוראים פרשה זו. ומי שלא עשה פרוזבול, לא יעלוהו
בפרשת "לא יגוש", בכל אלו יש להזהר. (שו"ת חת"ס או"ח ט"ו)

מעשה היה בוניה בירת הקיסרות, בקצין יהודי בצבא הקיסר
שהתקרב ליהדות והיה נכנס מעת לעת לבית הכנסת. הרבה הוא
לא הבין, אבל התפלל כמיטב יכולתו והבנתו.

שבת אחת רצה הגבאי לכבדו באחד הכיבודים. עליה לא היה שייך
לתת לו, כי לא ידע לברך. נתן לו גלילה. המגביה היה נער צעיר.

כיון שכך חשב הקצין שהוא קיבל כיבוד לא מכובד, של ילדים,
וחמתו בערה בו, היתכן? זה היחס לקצין בשירות הקיסר ירום
הודו?!

ביום ראשון נשמעו נקישות חזקות על דלת ביתו של הגבאי. היה
זה שליח עם הזמנה לדו-קרב. בגלל הפגיעה בכבודו הזמין הקצין
את הגבאי לדו-קרב, כמנהג אותם ימים...

תדהמה אחזתם, גזר דין מוות, היה ברור מי ינצח בדו-קרב זה!
נאלצו לפצותו בסכום גדול ביותר...

נשאל אב"ד פרנקפורט, הגאון רבי מרדכי הלוי הורביץ אודות
אותם יהודים הרחוקים מהיהדות, אם ניתן להעלותם לתורה.

כל אותם עבריינים אין לכבדם לתת להם עליה, אבל אם הם
קונים לעצמם עליה, לדעתי אין אנו יכולים למונעם מעשיית
מצוה. אדרבה, כבר כתבו האחרונים שקורין לתורה לפרשת
עריות אנשים שעברו על איסורים אלה, כדי שיהרהרו בתשובה.
(שו"ת מט"ה לוי" ח"ב ד' - בהלכה זו יש אריכות בפוסקים: חילוקי דינים, מומר לתאבון, להכעיס)

ארבע מאות שנה לפורים פרנקפורט, וזה סיפורו

בשנת שע"ד 1614 עלה הנסיך מתיאס על כס המלכות בגרמניה.
העיר פרנקפורט נבחרה כמקום בו יערך טקס ההכתרה המפואר.
ראש עיריית פרנקפורט כינס את המועצה, והודיע על ההחלטה,
כשהוא מסביר שארוע ההכתרה הזה יכניס לנו כסף רב.

לפתע נשמע קול גס: "לא אנו נרויח מזה, אלא כפי שקורה תמיד,
היהודים שעושים אותנו הם שירויחו מכך..." היה זה וינסנט
פטמילך ראש "גילדת האופים", איש חזק כשור ואלים. הוא
הכריז שאם לא יסכימו לתביעתו לגרש חצי מיהודי העיר,
ולהטיל על השאר קנסות, גזירות והגבלות, הרי שהאופים יחרימו
את טקס ההכתרה!

ראש העיר שהבין שהוא בבעיה, והכיר את כוחו הפוליטי החזק
של וינסנט ניסה לשכנעו, אך ללא הועיל.

לאחר זמן וינסנט, "המן החדש" השיג רוב במועצת העיר.
בעקבות כך המועצה שלחה תלונה רשמית לקיסר על היהודים.
על שהם גורמים נזק לנוצרים, ובה דרישה לקצץ בזכויותיהם
ולגרש חלק מהם. הקיסר דחה את דרישתם.

הדבר הרגיז את וינסנט וחבריו. יחד התנפלו חברי הגילדות על
רחובות הגיטו. היהודים נלחמו בהם בגבורה והחזיקו מעמד יום
ולילה, יהודים רבים נהרגו, לקראת הבוקר נכנעו. היהודים רוכזו
בבית הקברות, שם הורו להם הצוררים לעזוב מיד את העיר,
מבלי לקחת עמהם דבר מרכושם, כך גורשו בחוסר כל.

היהודים הגיעו תחילה אל הערים הסמוכות, ומשם נדדו בערי
גרמניה. הסבל היה נורא, איש לא ידע כיצד תסתיים אומללותם.

ואז הגיעו ימי הניסים

כאשר הידיעות על חורבן קהילת פרנקפורט הגיעו לקיסר
גרמניה מתיאס, חמתו בערה בו, שהרי היהודים נחשבו לרכושו
הפרטי - 'עבדי הקיסר', ולפיכך התקפה עליהם נחשבה בעיניו
כהתנכלות לאוצר המדינה, וראה בכך נסיון למרידה בו.

הקיסר שלח שליח מיוחד אל עיריית פרנקפורט בדרישה לעצור
את וינסנט, "המן החדש", ולהביאו למשפט, ואשר ליהודים ציווה
להחזירם לעיר, לבנות מחדש את בתיהם ולפצותם.

וינסנט שהבין שכלתה אליו הרעה, המשיך בהתקוממות, עד
שנתפס ונידון כמורד במלכות. יום הוצאתו להורג נקבע לכ' אדר.

"ט אדר א'", שנת שע"ו 1616, חזרו היהודים לפרנקפורט בהמון
חוגג ובכבוד מלכים. נכנסו דרך שער העיר שבו הוצאו באותו
הזמן ראשי המורדים לגרדום התלייה, וכך באותו שער, אלו
צועדים לכבוד ואלו לדראון עולם...

גדודי חיילים עם דגלנים ומתופפים הלכו לפני היהודים. בראש
שיירת הגולים צעדו שני פרנסי העדה, וכמנצחים, אחד נשא את
נס הקיסר "נשר", והשני היכה בתוף לאות תרועת שמחה. לזכר
הדבר נקראו הפרנסים מהיום ההוא לכבוד בשמות המשפחה
'טרומלר'-מתופף, 'אדלר'-נשר, הוא אבי משפחת אדלר הנוודעת,
מצאצאיה הגאון הצדיק רבי נתן אדלר.

החיילים ציוו על אנשי העיר לפנות את ערימות האשפה הענקיות
שהם הערימו בכוונה בכניסה לגיטו. וכך נכנסה השיירה בכבוד
גדול לרחוב היהודים.

היהודים הסירו את ראשו של וינסנט פטמילך, מעמוד התליה,
ותלוהו על חומת העיר...

את ביתו הרסו בפקודת הקיסר, במקומו הציבו "עמוד קלון", בו
נכתב בגרמנית ובלטינית "מעשה וינסנט":

"קודם איבד בכיכר ההוצאה להורג שתי אצבעות, אחר כך את
ראשו, אחר כך חתכו את גופו לארבעה חלקים, ותלו אותם
בארבעה שערי העיר, ואת הראש תקעו ב"מגדל הנשר"... את
אשתו ובנו גירשו לנצח מהארץ, ואת הבית ישרו עם האדמה...
אני העמוד מוצב כאן בתורת אזהרה נאמנה!"

כך קבעו לדורות את י"ט באדר ליום תענית, ואת כ' ליום משתה
ושמחה "פורים וינסנט".

(יוסף אומץ" מ"ז, "דרך הנשר" וס"ה)

חת"ס שהיה יליד העיר פרנקפורט, גם בהיותו בארץ אחרת,
בפרשבורג הרחוקה ציין יום זה: "ומכל מקום אני נוהג להחמיר
לסיים איזה ספר באותו היום "פורים פרנקפורט" - כדי
שהסעודה תהיה בהיתר בלא פקפוק!"

(שו"ת חת"ס או"ח קצ"א)